13. Писарькова Л. Ф. Городовое положение 1870 года и социальный состав общественного управления в губерниях центрально-черноземного района / Л. Ф. Писарькова // Буржуазные реформы в России II пол. XIX в. : межвузовский сборник научных трудов. – Воронеж, 1988.– С. 72 – 81.

14. Советский Союз : Географическое описание в 22-х томах. – Украинские районы.– М. : «Мысль». – Т. 18. – 1974. – 632 с.

15. Сурина В. М. Херсон. Страницы истории. 1778-1979. – Симферополь : Изд-во «Таврия», 1978. – 78 с.

16. Херсону 200 лет. 1778-1978 / [сборник документов и материалов. – К. : Наукова думка, 1978. – 405 с.

ДО ПИТАННЯ ПРО ОБЛАШТУВАННЯ ЕКЛЕКТИЧНОГО ОСВІТЛЕННЯ В ІЗМАЇЛІ НАПЕРЕДОДНІ ТА В РОКИ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Віктор Дроздов
кандидат історичних наук, доцент
кафедри української і всесвітньої історії та культури
Ізмаїльський державний гуманітарний університет
(Україна)

Благоустрій міст та створення сприятливих умов життя для населення були завжди одними із головних завдань діяльності міського самоврядування. Серед комплексу заходів з благоустрою велика увага приділялася штучному освітленню міста. Наприкінці XIX – на початку XX ст. у південноукраїнських містах Російської імперії активізувалася робота зі встановлення електричного освітлення. Не оминув цей процес і місто Ізмаїл, в якому напередодні Першої світової війни було розпочато роботи з електрифікації. З початком війни фінансова ситуація в місті значно

загострилася, що викликало певні труднощі при організації та фінансуванні цих робіт.

Питання розвитку міського простору міст Південної Бессарабії, зокрема облаштування електричного освітлення, на початку ХХ ст. залишається практично не дослідженим. Основні заходи діяльності Акерманської думи щодо благоустрою міста у 1870-1917 рр. розкрито в статті Г. Коваля [1], однак проблемі штучного освітлення приділено недостатню увагу.

Метою статті є висвітлення процесу електрифікації міста Ізмаїла напередодні та в роки Першої світової війни, а також проблем, з якими зіткнулася місцева влада в умовах воєнного часу, при облаштуванні електричного освітлення міста. Діяльність органів місцевого самоврядування щодо цього питання розкрита на основі аналізу протоколів засідань Ізмаїльської комунальної ради та докладів Ізмаїльської міської управи, що зберігаються у фондах Національного архіву Республіки Молдова.

Напередодні Першої світової війни вулиці Ізмаїла освітлювалися 3 електричними, 230 гасовими та 27 гасово-калильними ліхтарями [2, с. 10]. Питання про улаштування в місті електричного освітлення було розглянуто 14 (27) березня 1914 р. на засіданні комунальної ради. За повідомленням міського голови Д. Ф. Тульчіанова, здійснення електрифікації мало значні вигоди. Зокрема, заміна гасово-калильного освітлення електричним, а також гасового двигуна на водотягу електромоторами призвела б до економії коштів місцевого бюджету майже на 7,5 тис. крб щорічно [3, арк. 65].

На підставі постанови комунальної ради Ізмаїла від 20 березня міська управа уклала з Правлінням Російського Акціонерного Товариства «Сіменс-Шуккерт» договір на облаштування електричної станції на суму 92 900 крб. Відповідно до договору товариство «Сіменс-Шуккерт»

відповідало за якісне здійснення всіх робіт та поставок протягом одного року, гарантувало безоплатний ремонт та заміну несправних деталей внаслідок виготовлення їх з недоброякісних матеріалів або поганого збирання чи конструкції. Виплата коштів за поставки та роботу повинна була здійснюватися наступним чином: 25% (23 225 крб) – після доставки дизель-моторів; 25% – протягом тижня після попереднього прийому робіт; 50% – виплачувати рівномірними внесками через кожні півроку протягом двох років. При цьому міська управа зобов'язана була виплачувати на суму 20 тис. крб 5% річних протягом одного року, а на іншу суму – 7% річних [3, арк. 105].

Під час складання попереднього проекту та кошторису міська управа планувала побудувати електричну станцію поряд з водотягом, однак пізніше було складено й новий варіант проекту з центральною станцією в кінці вулиці Болгарської (в цьому ж районі було заплановано побудувати залізничну станцію, чоловічу гімназію та земську лікарню). Загальна довжина мережі за новим проектом становила 31 200 м, що дозволяла освітлити 19 вулиць міста (у попередньому проекті – 10) [3, арк. 106]. Завдяки принципу розподілу енергії живильними центрами, досягалася можливість підтримувати однакову напругу в головних частинах розподільної мережі, що дозволяло в майбутньому розширити площу споживання електричної енергії.

Для улаштування в місті електричного освітлення, а також погашення казенної недоїмки та короткострокових боргів міській управі було дозволено взяти позику розміром у 300 тис крб в одному із земельних банків під заставу 2000 десятин землі, що належала місту [3, арк. 207].

Початок війни спричинив доволі негативні наслідки для господарського становища міста. Зниження платоспроможності населення позбавило місто звичних для нього доходів та поставило його у вкрай скрутне фінансове становище. Внаслідок несприятливого становища

грошового ринку в умовах війни, використання іпотечної позики призвело б до значних збитків, тому міська управа вирішила утриматись від його негайної реалізації.

Станом на жовтень 1914 р. міська управа завершила будівництво будівлі станції та установку стовпів, затративши близько 12,5 тис. крб [3, арк. 207]. Проте вимогу товариству «Сіменс-Шуккерт» про сплату чергового платежу в розмірі 23 225 крб міська управа не мала можливості задовольнити внаслідок різкого падіння курсу процентних паперів. Короткострокову позику, яку міська управа планувала отримати від місцевого жителя Г. В. Шопова для своєчасної виплати платежів товариству, не було отримано через фінансові ускладнення в умовах воєнного часу.

На засіданні комунальної ради, що відбулося 27 жовтня (9 листопада), було вирішено клопотати перед Міністерством внутрішніх справ про дозвіл на отримання позики в 300 тис. крб в Бессарабсько-Таврійському Земельному банку під додаткову заставу 3700 дес. 935 саж. землі. Також були розглянуті питання про встановлення додаткових 12 електричних ліхтарів, улаштування електричного освітлення в будівлі міської управи та умови постачання електричної енергії Ізмаїльською міською центральною станцією [3, арк. 227-228]. 5 (18) березня 1915 р. комунальна Рада, незважаючи на незадовільний стан міської каси, вирішила виділити 500 крб на облаштування електричного освітлення в Покровському соборі [4, арк. 34].

Одночасно в місті відчувався дефіцит керосину. В доповіді Ізмаїльської міської управи від 23 січня (5 лютого) 1915 р. повідомлялося, що запаси керосину майже закінчуються та місто може залишитися без освітлення вулиць [4, арк. 11].

Наприкінці жовтня 1915 р. міська управа отримала повідомлення про завершення облаштування електростанції, а комунальна рада заявила про

необхідність негайного її відкриття після прийняття робіт. З моменту прийняття станції у відання міста, міська управа повинна була сплатити товариству «Сіменс-Шуккерт» суму в 46 500 крб. Проте Ізмаїльська комунальна рада вирішила провести додаткові перемовини з представниками товариства з метою відстрочення платежу. Для цього в січні 1916 р. до міста прибув інженер-електротехнік Кононович, який заявив про неможливість відстрочення платежу. 12 (25) січня 1916 р. під час перемовин сторони домовились про наступне: товариство погоджувалося прийняти замість готівкового розрахунку вексельні зобов'язання на всю суму з виплатою по ним 7% річних [5, арк. 14].

У середині лютого 1916 р. станцію було відкрито. Однак, як вказував Д. Ф. Тульчіанов, експлуатація електростанції у військовий час могла не стільки принести прибутки, скільки збитки внаслідок надзвичайного подорожчання міді та приладдя, що суттєво вплинуло б на зниження кількості абонентів [5, арк. 14]. Невдовзі, було збільшено розмір плати за користування електричною енергією. Якщо за прийнятими в листопаді 1914 р. «Умовами користування електричною енергією» вартість кіловат-години для ламп розжарювання в магазинах і торгових приміщеннях коштувала 40 коп., для установ і приватних домівок – 30 коп., а для дугових ліхтарів – 20 коп. [3, арк. 239], то в липні 1917 р. тарифи були збільшені у два рази [6, арк. 122].

Отже, до початку Першої світової війни міська влада Ізмаїла розпочала організацію робіт з облаштування електричного освітлення в місті: було складено проект та кошторис, укладено угоду з виконавцем, отримано дозвіл на позику для оплати проведених робіт. Однак фінансова нестабільність, що була викликана умовами воєнного часу, також вплинула й на це питання, адже міська управа не мала змоги скористатися отриманою позикою та вчасно розрахуватись з виконавцем робіт. Незважаючи на певні складнощі, станція була відкрита, але запланованих

прибутків вона не принесла внаслідок подорожчання цін на оплату праці та матеріали.

Література:

1. Коваль Г. П. Діяльність Акерманської думи в галузі благоустрою міста: 1870-1917 рр. / Г. П. Коваль // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили]. Сер. : Історія. – 2011. – Т. 147, Вип. 134. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdui_2011_147_134_4.

2. Обзор Бессарабской губернии за 1910 год. – Кишинев : Бессарабский губернский статистический комитет, 1911. – 89, [124] с.

3. Національний архів Республіки Молдова (далі – НАРМ), ф. 9, оп. 1, спр. 3756, 200 арк.

4. НАРМ, ф. 9, оп. 1, спр. 4285, 110 арк.

5. НАРМ, ф. 9, оп. 1, спр. 4338, 14 арк.

6. НАРМ, ф. 9, оп. 1, спр. 5037, 139 арк.

ЛЮДИНА В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Олексій Запорожченко
кандидат філософських наук, доцент
кафедри української і всесвітньої історії та культури
Ізмаїльський державний гуманітарний університет
(Україна)

Протягом другої половини XX – початку XXI століття науковці суспільних, економічних та природничих наук, розробляючи концепцію індустріального суспільства, прийшли до висновку, що з точки зору соціології та футурології головним фактором цього суспільства є виробництво та використання науково-технічної та інших видів інформації, тобто основним товаром у цьому суспільстві є інформація, а